

فال نامه‌ی خیّام

۱۱۶ ترانه از خیّام

با

شرح و بیان

به روایتِ دکتر ملک‌ابراهیم امیری

تکیه بر اندیشه‌ها و عقاید فلسفی حکیم عُمر خیّام نیشابوری به بهانه‌ی فال

برگردان انگلیسی:

دکتر رضا پرچی زاده

تدوین:

شهیندخت میرسعیدی فراهانی

تهران

۱۴۰۱

سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور : امیری، ملک ابراهیم
مشخصات نشر : فالنامه‌ی خیام، صدوشانزده ترانه از خیام / شرح و بیان به روایت
مشخصات ظاهری : ملک ابراهیم امیری؛ برگردان انگلیسی از رضا پرچی زاده.
شابک : تهران: میرسعیدی فراهانی، ۱۳۹۶
وضعیت فهرست نویسی : ۳۵۲ ص
یادداشت : این کتاب، دارای مقدمه و بخش هایی به زبان انگلیسی است.
موضوع : خیام، عمر بن ابراهیم، ۴۳۲ - ۵۱۷ ه.ق. -- فالگیری
موضوع : شعر فارسی - قرن ۵ ق.
موضوع : شعر فارسی - قرن ۵ ق. - ترجمه شده به انگلیسی
شناسای افزوده : پرچی زاده، رضا، ۱۳۵۹ - ، مترجم.
شناسای افزوده : خیام، عمر بن ابراهیم، ۴۲۳ - ۵۱۷ ه.ق.
رده بندی کنگره : ۱۳۸۹ ۸ الف ۲ ف / BF ۱۸۶۸
رده بندی دیویی : ۱۳۳/۳۳
شماره ی کتاب شناسی ملی : ۲۰۸۵۹۷۸

✓ چاپ اول، ۱۴۰۱

■ فال نامه ی خیام

□ انتشارات: میرسعیدی فراهانی

□ نویسنده: ملک ابراهیم امیری

□ حروفنگاری: چلیپا / طاهره ی شامانیان

□ صفحه آرای: هیبتا... سوری

□ ناظر چاپ: کوشان نیک مهر

□ لیتوگرافی: نقش آفرین

□ چاپ: فرشویه

□ صحافی: تاجیک

ISBN: 978-964-2913-20-6

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۹۱۳-۲۰-۶

This book or parts of it may not be reproduced in any form without written permission of the publisher. All rights reserved. 1st Printing 1399: 2020

□ همه ی حقوق محفوظ می باشد و هرگونه کپی برداری، شبیه سازی و تقلید از نام و متن کتاب، کلی یا جزئی، طبق قانون مؤلفان، مصنفان و هنرمندان، بدون هماهنگی با این انتشارات ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

تهران، میدان بهمن، روبه روی در فرهنگ سرای بهمن، شهر کتاب بهمن تلفن: ۵۵۰۷۳۱۱۴ / ۰۳۲۹۳۹۷ - ۰۹۱۲

پست الکترونیک: mirsaidi.f.publications@Gmail.com

بزرگترین فروشگاه مجازی کتاب www.kooshanbook.ir

فهرست مطالب

۷	دیباچه‌ی فال‌نامه‌ی خیام
۱۱	سخن‌ناشر
۱۵	شماره‌های انتخاب فال
۱۶	نمودار ترانه‌ها
۲۶	شروع فال
۲۵۹	پی‌نوشته‌ها
۲۸۷	فرهنگ واژه‌گان، ترکیب‌ها و...
۳۱۷	مفهوم واژه‌های ترجمه خوشنویسی رباعیات (لغات شماره‌دار) و پی‌نوشته‌ها به لاتین
۳۲۳	A Word With The Reader

دیباجه‌ی فال‌نامه‌ی خیام

فال، کشف روابط علت و معلولی هیچ پدیده‌ای به دل خواہ خواننده نیست. جُنْگ^{*} پاسخی ست غیر علمی به پرسش‌های ذهنی مردمی غافل از وضع و حال خود، مردمی نگران، ناامید، دردمند، خشم‌آلوده و... گویی رفع مشکل را از چند سطر سخن عام و کلی می‌خواهند. در اصل، همان است که کسی فال گوش^{*} می‌نشست، پشت در نیمه باز خانه، تابشوند؛ بخشی از گفت و گوی رهگذران را با هم، فال‌خواه، واژه‌ها یا جمله‌های مثبت را به فال نیک و منفی را به فال بد می‌گرفت و چشم به راه شفا یا بلا می‌ماند. به مرور، این شیوه چندگونه‌گی و همانندی یافت که خواننده کم و بیش از مراد^{*} و نشیب آن با خبر است.

این فال‌نامه، بر آن است با یاری از قولهای داده‌های روان‌شناسی و پیام‌های اندک خیام، پیوندی بارور برقرار کند با فال‌خواه، تا وی هنگام پیش‌بینی با فال نوشته‌ها بگذراند. هر فال، سه بخش دارد: ۱. ترانه‌ی خیام (خوشنویسی)، ۲. ساده‌نویسی فال خیام با ترجمه‌ی انگلیسی در مقابل فال، ۳. فال خیام به صورت متن ادبی بدون ترجمه‌ی انگلیسی. اگر فال اول از شماره‌ی ۱ تا ۵۸ باشد، فال دوم را از شماره‌ی ۵۹ تا ۱۱۶ است. خواننده آزاد است از شماره‌ی ۱ تا ۵۸ فال ساده‌نویسی را بخواند و از شماره ۵۹ تا ۱۱۶ فال متن ادبی را، تا سرانجام خواسته و مراد خود را در آن بیابد، یا می‌تواند هر دو فال را بخواند.

پیش‌نهاد «فال خیام» را خانم «شهین دخت میرسعیدی فراهانی» داد که صرفاً منظور شناخت بیشتر اندیشه‌های خیام از طریق مطالعه‌ی عمیق اشعار خیام به بهانه تفأل است. چنانچه در مورد حافظ و شاعران بزرگ و خوشنام دیگر، این تمرکز معرفی بیشتر این بزرگان است. پاییز هشتاد و سه، روشن پگاهی که برای قرار داد «بهار که می‌شه^۱» سروده‌ی «پری‌چهر

طاوولی» نزد ایشان رفته بودم.

منبع خانم میرسعیدی فراهانی و آقای «کوشان نیک مهر» کتاب «ترانه‌های خیتام» است، کار «صادق هدایت». قطع جیبی آن را خود به سال ۱۳۴۴ دو تومان خریده بودم. با نسخه‌ی «محمد علی فروغی»^۲ سنجیدم و دستاورد را با نوارِ رباعیات خیتام. صدای «احمد شاملو» و «محمد رضا شجریان» بررسی دوباره کردم که شکل نهایی. کتاب اینک است. شاملی: ترانه‌های مشترک سه مرجع و شماری که این آورده یا آن. نوار شاملو^۳ - شجریان. گزیده‌ی زیباترین و بهترین ترانه‌های خیتام هدایت است. داوری ما در گزینش یا نه. بازتاب شمه‌ای از خیتام در آن‌ها بوده است.

«سیروس شمیسا» در کتاب «سیر رباعی»^۴ ... گزاره‌ای دارد. در بخش بندی موضوعی ترانه‌های خیتام. فشرده‌اش در زیر. کمک مؤثری به دریافت خواننده است. شمیسا. پیام‌های کلی را در این ترانه‌ها: غنیمت شمرن دم. کوشیدن به عیش و نوش. اعتقاد به سرنوشت و قضا و قدر. هیچ و پوچ انگاشتن کار جهان با هر چه در اوست. یاد کردن از رفته‌گان و به ویژه بزرگان باستان و پند گرفتن از فرجام آنان. طرح نامرئی مرگ و زنده‌گی یا بود و نبود. آفرینش و حکمت آن. بی‌خبری از راز هستی و ... می‌داند - سیر رباعی... روبه یا صفحه‌ی * ۱۴۶ -

هدایت ۱۴۳ و فروغی ۱۷۸ ترانه‌ی خیتامی گرد آورده‌اند. علت کاهش به ۱۱۶ در «فال نامه‌ی خیتام» حذف^{*} رباعیات شبه^{*} یا ضد^{*} خیتامی بوده است. به مثل:

رندی دیدم نشسته بر خنکِ زمین   نه کفر و نه اسلام و نه دنیا و نه دین
نه حق نه حقیقت نه شریعت نه یقین   اندر دو جهان که را بود زهره‌ی این

و یا:

این چرخ فلک که ما در او حیرانیم   فانوس خیال از او. مثالی دانیم
خورشید. چراغ دان و عالم. فانوس   ما چون صُوریم کاندِر او گردانیم
چنین بود که ده‌ها ترانه‌ی دیگر کنار گذاشته شد. رد صلاحیت شده‌گان. از اندیشه و نگرش فلسفی و مادی خیتام و طنزگرنده‌ی حکیم نیشابور. دور و در تضاد^{*} و تناقض^{*} هستند.

ترانه‌ی:

آن روز که توسن* فلک زین کردند آرایش مشتری* و پروین* کردند
خون بود زدیوان* قضا قسمتِ دل ما را چه گنه که عاقبت این کردند
قطعا از ختام، نه در نسخه‌ی هدایت بود و نه در نسخه‌ی فروغی. لذا عیناً آوردیم آن
را چنان که از پنج و شش ساله‌گی به یاد مانده بود.

امیدست ختام کاران راستین، بی‌ملاحظه، فال‌نامه‌ی ختام را از هر جنبه، نقد و بررسی
علمی کنند تا بدانیم: خود و هدایت و فروغی و شاملو و شمیسا و فیتز جرالند و... در کجای
خیام‌شناسی قرار داریم.

یس‌آدآوری: ۱، واژه‌ی «روی» و گاهی «ر» جایگزین واژه‌ی «صفحه»
و «ص» شده است - ۲، در «نمودار ترانه‌ها» = فهرست: ه = هدایت،
ف = فروغی، ش = شاملو است - ۳، در پایان کتاب «واژه‌نامه» دربردارنده‌ی معنای واژگان
ستاره‌دار: و «پی‌نوشته‌ها» شامل شرح کلمه‌های شماره‌دار، می‌باشد.

تهران، ملک ابراهیم امیری

پنج‌شنبه ۸۵/۵/۱۹

ساعت ۳ بامداد